

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ „НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ“
1407 София, бул. „Черни връх“ 45, тел. 8147109, факс 9632188, e-mail: dans@dans.bg

Рег. № КА-605/14.042020 г.
Екз. 2

2019

Годишен доклад за дейността на Държавна агенция „Национална сигурност“

София
2020 г.

МЕТОДИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ

Годишният доклад за дейността на Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС) през 2019 г. е изготвен в изпълнение на разпоредбите на чл. 22, ал. 5 от Закона за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност.

При разработването му са отчетени:

- нормативната база, регламентираща дейността на ДАНС;
- Актуализираната стратегия за национална сигурност на Република България;
- плановете и организационните документи, определящи ангажименти на ДАНС като елемент от системата за защита на националната и колективната сигурност.

Предвид спецификата на дейността на ДАНС, голяма част от предприетите мерки за противодействие на установените рискове и заплахи за националната сигурност представляват класифицирана информация или информация от категорията, визирана в чл. 198 от НПК, и не могат да бъдат публично представени в настоящия доклад.

МИСИЯ, ВИЗИЯ И ЦЕННОСТИ НА ДАНС

Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС) е специализиран орган към Министерски съвет за изпълнение на политиката по защита на националната сигурност. Устройството и дейността на Агенцията, статутът на нейните служители и правомощията на органите ѝ се определят в Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“ и правилника за неговото прилагане. Правомощия и задължения на органите на Агенцията са регламентирани и в редица други закони и подзаконови нормативни актове.

Мисията на Агенцията е защита на гражданите, националните интереси и държавността. За изпълнението ѝ ДАНС извършва законовоустановени дейности за наблюдение, разкриване, противодействие, предотвратяване и пресичане на замисляни, подготвени или осъществявани посегателства, насочени срещу националните интереси, независимостта и суверенитета на Република България, териториалната цялост, единството на нацията, основните права и свободи на гражданите, демократичното функциониране на държавата и гражданските институции и установения в страната конституционен ред.

Съгласно законната си компетентност ДАНС осъществява **защита на националната сигурност от посегателства, свързани с:**

- разузнаване в полза на чужди сили;
- опасност за суверенитета, териториалната цялост на държавата и единството на нацията;
- противоконституционна дейност;
- международен тероризъм и екстремизъм, както и финансирането им;
- прилагане на сила или използване на общоопасни средства с политическа цел;
- миграционни процеси;
- опасност за икономическата и финансовата сигурност на държавата;
- застрашаване сигурността на стратегически за страната обекти и дейности;
- деструктивно въздействие върху комуникационни и информационни системи;
- международна търговия с оръжия и изделия или технологии с двойна употреба, както и производство, съхранение, разпространение и използване на оръжия за масово унищожение;

- опасност за екологичната сигурност на държавата;
- нарушаване функционирането на Националната система за защита на класифицираната информация.

За изпълнение на тези задачи органите на ДАНС извършват самостоятелно или във взаимодействие с други институции комплекс от дейности, в т.ч. контраразузнавателна, оперативно-издирвателна, оперативно-техническа, информационно-аналитична и прогностична, контролна, координационна и методическа.

Цялостната дейност на Агенцията се осъществява въз основа на следните **принципи**:

- ✓ спазване на Конституцията, законите и международните договори, по които Република България е страна;
- ✓ зачитане и гарантиране на правата на човека и основните свободи;
- ✓ защита на информацията и на източниците за придобиването ѝ;
- ✓ обективност и безпристрастност;
- ✓ сътрудничество с гражданите;
- ✓ политически неутралитет.

Структурата на ДАНС е съобразена със законовите задачи, динамиката на средата, актуалните рискове за националната сигурност и ангажиментите по защита на сигурността на ЕС и НАТО.

ДАНС е подчинена пряко на министър-председателя и се ръководи от **председател**, който се назначава с указ на президента на Република България по предложение на Министерския съвет за срок 5 години. Председателят се подпомага от **двама заместник-председатели**, които се определят с решение на Министерския съвет за срок 5 години по предложение на председателя на Агенцията.

Управленската визия на ръководния екип на ДАНС е Агенцията да се развива като устойчива, надеждна, ресурсно осигурена и адекватна на съвременните заплахи служба за сигурност, ползваща се с доверие и призната заради постиганите резултати и професионализма на служителите си.

Приетите и споделени ценности в ДАНС са професионализъм, отговорност и безпристрастност, лоялност и интегритет, екипност и приемственост, лидерство.

СРЕДА НА СИГУРНОСТ И ПРЕДПРИЕТИ МЕРКИ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА РИСКОВЕТЕ И ЗАПЛАХИТЕ ПРЕЗ 2019 Г.

I. Дейност на чужди специални служби срещу България

Среда на сигурност

Поради наличието на трайни стратегически интереси, един относително постоянен кръг държави запазва и през 2019 г. разузнавателното си присъствие в страната ни. Следвайки глобалните тенденции, част от страните увеличават капацитета си и прилагат все по-разнообразен хибриден инструментариум за реализация на приоритетите си, включващ: официални представителства; специални служби; държавни структури, създадени за работа в чужбина за икономическо подпомагане, работа с диаспори, културно сътрудничество и др.; икономически субекти; регистрирани у нас или в чужбина неправителствени организации, в т.ч. формации на диаспората; нелегитимни структури; механизми за обмен по линия на религия, образование, наука и култура, и др.

В съчетание и с традиционните способности за влияние, стремежите на чуждите държави са насочени към: създаване и разширяване на позиции за придобиване на класифицирана или друга информация с чувствителен характер, която би предоставила тактическо или стратегическо предимство; опити за изграждане на механизми за въздействие върху процеси за вземане на решения; увеличаване на ефективността на външните въздействия върху обществото, в т.ч. чрез провеждане на пропагандни и дезинформационни кампании; дискредитиране на страната ни, като основа за реализацията на чужди интереси и др.

Специфичното внимание на чуждите специални служби през 2019 г. е насочено към: процесите в България, ЕС и НАТО; позициите на страната ни, произтичащи от членството ѝ в международни организации и по линия на двустранни отношения; развития в политическата, икономическата, социалната, културно-образователната и сферата на сигурността. Продължават опитите на чужди специални служби за направляване на процесите сред компактно разположено българско население в чужбина, както и сред етнически и културно-религиозни общности у нас.

Мерки за противодействие на рисковете и заплахите¹

Противодействието на чуждите специални служби през 2019 г. се извършва в рамките на **широк междуинституционален механизъм** предвид факта, че засяга чувствителни външнополитически отношения. В рамките на тези координационни процедури ДАНС изпълнява законоустановените си задължения, чиято цел е предотвратяване и минимизиране на заплахите и рисковете за страната и за колективната сигурност на ЕС и НАТО.

В оперативен план от Агенцията е извършван непрекъснат анализ на средата на сигурност за **определяне на основните субекти на заплахата и набелязаните или уязвими обекти за разузнавателно проникване**. На тази база са предприемани действия за установяване и премахване на възможностите за пробив, предотвратяване настъпването на вреди или минимизирането им. В текущ порядък е извършвана координация с български и съюзнически специални служби, както и със структури на ЕС и НАТО. Освен обмен на информация, международното сътрудничество включва и планиране и провеждане на съвместни операции.

През 2019 г. Агенцията изпълнява ефективно и информационната си функция, като на държавното ръководство е предоставяна своевременна и надеждна информация с цел ранно сигнализиране за възможни рискове и за подпомагане на процесите на вземане на решения.

Като **по-съществени резултати при противодействието на чужди специални служби през 2019 г.** могат да бъдат посочени:

- проведени под надзора на Специализирана прокуратура процесуално-следствени действия с участието на ДАНС и МВР, в резултат на които **български гражданин е привлечен като обвиняем за престъпление по чл. 105, ал. 1 от Наказателния кодекс**, както и за организиране на престъпна схема за изпиране на пари и финансиране на мероприятия, засягащи националната сигурност на страната. В този контекст **двама граждани на Руската федерация са включени в информационния масив на нежеланите в страната чужденци** (чл. 21а от ЗЧРБ) и им е наложена 10-годишна забрана за влизане в страната;

¹ Представена е само част от извършената от ДАНС дейност с цел да не се възпрепятства продължаващата работа по някои от случаите, наличието на класифицирана информация и предвид разпоредбите на чл. 198 от НПК.

- по сезираща информация на ДАНС е проведен комплекс от действия за **пресичане на целенасочените опити на дипломат от посолството на Руската федерация за нерегламентирано придобиване на класифицирана информация**, свързана с функционирането на държавен правоохранителен орган. За действия, несъвместими с дипломатическия му статут, Министерството на външните работи е обявило чуждия представител за *persona non grata*. Дипломатът е включен в информационния масив на нежеланите в страната чужденци (чл. 21а от ЗЧРБ) и му е наложена 10-годишна забрана за влизане в страната;

- след координация между Министерството на външните работи и ДАНС е дадено **отрицателно становище за издаването на виза за руски дипломат**, определен за заемане на поста „аташе по въпросите на отбраната“ в посолството на Руската федерация. Основанието е наличието на данни, че евентуално назначаването му на дипломатическа длъжност у нас ще създаде потенциални заплахи за националната сигурност на България.

Освен горните случаи през 2019 г. със заповед на председателя на ДАНС са **наложени принудителни административни мерки „забрана за влизане в България за срок от 5 години“ на трима чужди граждани, като на двама е отнето и правото на пребиваване в страната**, поради извършване на дейност, създаваща рискове за националната сигурност. Със същите мотиви **петима чужди граждани са включени в информационния масив на нежеланите в страната чужденци** (чл. 21а от ЗЧРБ) и имат наложена 10-годишна забрана за влизане в страната.

2. Международен тероризъм

Среда на сигурност

Основен фактор за **високото ниво на терористична заплаха в световен мащаб** остава „Ислямска държава“, въпреки загубата на голяма част от контролираните от нея територии. Тя продължава да бъде най-влиятелната джихадистка структура по отношение на вдъхновяването на нови последователи, но насочва пропагандните си послания и към самостоятелни терористи. Заплаха произтича и от „Ал Кайда“ и стремежите ѝ да стане лидер на глобалния джихад. Развитие на технологиите **предопределя нарастване на рисковете от използване на токсини, патогени, дроне и произведени чрез 3D принтиране оръжия за терористични атаки**. Все още има единични проявления на процеса на

присъединяване на граждани на европейски страни към терористични групировки, активни в Сирия и Ирак.

През 2019 г. **не е получавана информация за осъществяване на терористична дейност** в България, за подготвяно нападение срещу български граждани и интереси зад граница и за изграждане на терористични структури на наша територия.

Въпреки това продължава да е актуален **комплекс от фактори с дълготрайно въздействие, които предопределят наличие на заплахата за извършване на терористични атаки** у нас и/или срещу български граждани и обекти в чужбина: миграционен поток, чрез който у нас могат да проникнат лица, съпричастни към

На 18.01.2019 г., при съвместна операция на ДАНС и МВР под надзора на Специализираната прокуратура, у нас са задържани 43 български и чужди граждани, участвали в схема за незаконни финансови трансфери от Близкия изток към Западна Европа с цел подпомагане на терористична дейност. На 6 лица са повдигнати обвинения за финансиране на тероризъм.

терористична дейност; съществуващи на наша територия обекти на трети страни, които са сред традиционните цели на терористични организации;

От края на 2018 г. и първите месеци на 2019 г. непълнолетен български гражданин от Пловдив целенасочено се е обучавал в интернет за боравене с химически материали и изработване на импровизирани взривни устройства. Търсил е контакти в социалните мрежи с последователи на действащи в Сирия терористични организации. Задържан е на 6 юни 2019 г. при съвместна операция на ДАНС и МВР под надзора на Специализираната прокуратура.

джихадистка пропагандата в интернет, под чието влияние попадат отделни български граждани. От последните повечето пребивават постоянно в чужбина и се радикализират под влияние на тамошни ислямски общности, но някои възприемат радикални възгледи на територията на България. Остава и рискът при атентати в други страни да бъдат увредени животът и здравето на намиращи се там по различни

поводи български граждани.

Мерки за противодействие на рисковете и заплахите²

През 2019 г. Агенцията самостоятелно и във взаимодействие с други служби за сигурност и обществен ред в страната, както и със съюзнически структури, предприема **мерки за предотвратяване и минимизиране на свързаните с тероризъм рискове за националната сигурност.**

Извършени са действия по компетентност за получаване на изпреварваща информация за подготовка на терористични нападения и за

² Представена е само част от извършената от ДАНС дейност с цел да не се възпрепятства продължаващата работа по някои от случаите, наличието на класифицирана информация и предвид разпоредбите на чл. 198 от НПК.

контрол по отношение на рискови категории лица и групи, включително за долавяне на индикации за разпространение на радикални идеи с отношение към терористична активност. Обезпечавани са стратегически обекти от инфраструктурата, представителства на международни организации, сгради на дипломатически и консулски представителства, места с висока концентрация на хора и др. От органите на ДАНС е извършвана проверка на всеки сигнал, съдържащ признаци за терористична дейност. Получаваната относима информация своевременно е предоставяна на прокуратурата.

Поради съпричастност към терористична дейност, със заповед на председателя на ДАНС са **наложени принудителни административни мерки** „отнемане право на пребиваване”, „експулсиране”, „забрана за влизане в Република България” и „забрана за влизане и пребиваване на територията на държавите-членки на ЕС” **на 14 чужди граждани**, а в **информационния масив на нежеланите чужденци** в Република България са включени **2 лица**.

Продължава използването на въведената в ДАНС **система за идентификация на пътуващи чуждестранни бойци**, като при съвпадение със създадените профили се извършват необходимите проверки (**8258 проверки през 2019 г.**, 7855 през 2018 г., 4633 през 2017 г.). В резултат не е допуснато преминаване през наша територия на лица от тази рискова категория.

Намирацията се в ДАНС **Национален контратерористичен център** е **осъществявал оперативно сътрудничество и непрекъснат обмен на информация в режим 24/7** с компетентните държавни структури и със служби, ангажирани с противодействието на тероризма във всички държави от ЕС и НАТО. Предоставяна е своевременна информация за вземането на решения за действия спрямо лица, групи и организации, съпричастни към терористична дейност. Обмен на данни е осъществяван и чрез участие в заседанията на Работна група „Тероризъм” на Съвета на ЕС, форуми на службите за разузнаване и сигурност и чрез създадената по инициатива на Европейската полицейска служба (Europol) мрежа за обмен на информация за пътуващи терористи.

Активно са използвани и възможностите на функциониращото в ДАНС **Национално звено за получаване и обработка на резервационните данни на пътниците, превозвани по въздух (PNR)** за подпомагане на действията по предотвратяване, разкриване, разследване и наказателно преследване на лица, свързани с тероризъм и с други тежки престъпления.

Приоритет за ДАНС остава и **превенцията чрез предоставяне на експертиза на институции в сферата на образованието**. През август 2019 г. експерти на ДАНС проведеха работна среща с представители на Министерството на образованието и науката и с директори на столични училища, на която са дадени конкретни насоки и препоръки, които да подпомогнат планирането и прилагането на ефективни мерки за защита при евентуални терористични заплахи спрямо училищата, съгласно Закона за противодействие на тероризма.

През 2019 г. продължава работата на ДАНС по проект **„Информационни кампании за повишаване на осведомеността от последиците от радикализацията“**³. През декември 2019 г. в рамките на проекта в гр. София са проведени първите две обучения на представители на ДАНС, МВР, Министерство на образованието и науката, Държавна агенция за закрила на детето, Агенция за социално подпомагане, Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ към Министерство на правосъдието, Централна комисия за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, Държавна агенция за бежанците и общински служители, които осъществяват непосредствен контакт с индивиди от уязвими към радикализация групи и общности.

Съгласно законовите си компетенции през 2019 г. ДАНС наблюдава **финансовите потоци** и при наличие на индикации, че определени операции биха могли да са свързани с финансиране на тероризъм, информацията е обработвана приоритетно от компетентните звена на Агенцията.

3. Екстремизъм на социално-политическа основа

Среда на сигурност

Извършените през 2019 г. от последователи на **крайнодесен екстремизъм** атаки в Нова Зеландия, САЩ и Германия показват, че **макар и с инцидентни проявления, рискът от подобни посегателства остава постоянен**. В повечето страни изявите на крайнодесните са с нисък интензитет, но на някои места съществуват и добре организирани структури, които провеждат мероприятия с масово присъствие. Тяхната пропаганда често призовава към насилие, което в някои случаи води до прояви на

³ Цели превенция чрез ранно установяване на индикации за развитие на този феномен чрез обучение относно фактори и предпоставки, водещи до радикализация, признаци за нейното разпознаване, рискове и заплахи за отделния индивид и обществото като цяло. Целевата група обхваща служители на правоприлагащи органи, педагози, преподаватели, инспектори в образователната система и социални работници. Срокът на проекта, който се финансира по фонд „Вътрешна сигурност“, е до октомври 2021 г.

агресия, насочени предимно срещу мигранти, хора и обекти, свързани с исляма и юдаизма, определени етноси, леви фракции, лица с нетрадиционна сексуална ориентация. Видим е **процесът на разширяване на посланията им**, за да станат приемливи за по-широк кръг от хора. Нови моменти са призивите за защита на животните (по принцип инструмент на левите структури) и за здравословен начин на живот (от групи, определяни като био-нацисти). Забелязва се и **тенденция за разширяване на сътрудничеството между крайнодесни организации от различни държави**. При полицейски операции в отделни европейски държави от привърженици на крайнодесни идеологии са иззети оръжия и боеприпаси.

Крайнолевите и анархистките групи в Европа са разнородни и с ограничена членска маса. В редица държави те имат само виртуално присъствие, базирано на пропаганда в интернет. Мобилизират се на база обща идеология на антифашизъм, неприемане на капиталистическите общества, подкрепа за мигрантите, екологични проблеми, права на животните, противопоставяне на расизма и на десните екстремисти. Много от левите структури в различни държави поддържат контакти помежду си.

Като цяло **заплахата за обществения ред в България, произтичаща от дейността на крайни десни и леви структури, се оценява като ниска**.

Най-мощното мероприятие на крайнодесните е шествието през февруари за отбелязване на рождението на ген. Христо Луков (т. нар. Луков марш). През 2019 г. в него участват около 800 души, в т.ч. чужди граждани.

Групите и организациите **от дясното екстремистко крило** остават с ограничена членска маса и ниска популярност. Активността им се свежда основно до участие в отбелязване на исторически събития и в протести срещу мероприятия на

лица с нетрадиционна сексуална ориентация. Не се констатира опити за изграждане на екстремистки структури на радикална основа у нас, за подготвяни насилствени действия и за изразявана подкрепа за нападения в други държави.

Крайнолевите структури у нас имат силно ограничена членска маса и незначителна обществена подкрепа. Мероприятията им преминават мирно и при слаба посещаемост. Както и през предишни години те се включват предимно в протести срещу изяви на крайнодесни структури, политиките на различни държави в Близкия изток и в различни обществени събития.

Най-масовата проява на крайнолеви структури у нас е включването им в демонстрацията срещу „Луков марш“ – т. нар. Антилуков марш.

Продължава активността на наша територия и на редица структури, свързани с външни за страната ни фактори, **за насаждане на**

чужд национализъм сред определени групи от населението, което води до **засилване на дезинтеграционните процеси**. Този проблем в българското общество се катализира и от възникващи конфликтни ситуации между отделни етноси, създаващи устойчив социален модел „ние – те“. На повечето места напрежението намира изява предимно в социалните мрежи, но в някои региони се наблюдават спорадични проявления под формата на протести и открити конфликти.

Мерки за противодействие на рисковете и заплахите⁴

През 2019 г. Агенцията предприема комплексни мерки за превенция и неутрализиране на рискове за националната сигурност, породени от дейност на екстремистки групи и организации. Създадени са условия за **получаване на изпреварващи данни за дейността им** и за активност на структури и отделни лица, които биха могли да предизвикат етнорелигиозно напрежение и противопоставяне или способстващи по други подобни начини за развитието на дезинтеграционни процеси сред българското общество. Придобиваната информация своевременно се предоставя на компетентните институции, а при данни за престъпление - на прокуратурата.

Самостоятелно и съвместно с други институции (МВР и местните власти) са **проведени мероприятия за недопускане на насилствени прояви** по време на публични прояви на лица, свързани с крайнодясна или крайнолява идеология. Осъществявано е постоянно **сътрудничество със съюзнически служби за сигурност** за повишаване ефективността на съвместната работа по противодействието на екстремистки групи и организации.

През 2019 г. ДАНС участва чрез свой представител и в **контактна група към Националния координатор за борба с антисемитизма**, чиято цел е по-ефективно противодействие на ксенофобията, расизма, антисемитизма и езика на омразата.

⁴ Представена е само част от извършената от ДАНС дейност с цел да не се възпрепятства продължаващата работа по някои от случаите, наличието на класифицирана информация и предвид разпоредбите на чл. 198 от НПК.

4. Рискови процеси, свързани с миграцията

Среда на сигурност

През 2019 г. мигрира около 3,5% от световното население (над 272 млн. души, спрямо 250 млн. за 2018 г. и 221 млн. през 2010 г.). Основни причини остават климатичните промени, политическите, икономическите и социалните проблеми и нестабилната обстановка по линия на сигурността в държави от Африка, Азия, Латинска и Южна Америка, както и политиката на някои транзитни държави. Конкретни огнища на напрежение, които повлияват в най-висока степен миграционните потоци, са Сирия, Либия, Ирак и Афганистан. Привлечени от високия стандарт на живот, през 2019 г. в европейските държави се намират над 83 млн. мигранти. От установените основни маршрути на придвижване към Европа, с пряко отношение към националната сигурност на България са тези от Афганистан (през Иран), Ирак и Сирия през Турция към Гърция.

Въпреки тези тенденции, предпочитанията на много от мигрантите да достигнат по-бързо Шенгенското пространство и **активните мерки на България за противодействие на незаконната миграция** способстват за запазване на **относително ниски нива на натиска към нашата държава**. Идващите у нас незаконни мигранти в основната си част продължават да **не проявяват желание към трайно установяване и интеграция**. Както и през предишни години, преобладаващата част от тях разглеждат България само като **транзитна дестинация** по пътя им към страните с по-висок стандарт на живот от Централна и Западна Европа.

При няколко случая в края на 2019 г. власти в държави от ЕС задържат камиони с българска регистрация, превозващи незаконни мигранти. Въпреки че собствениците и шофьорите на превозните средства са чужди граждани и транспортните средства от дълъг период не са влизали в България, случаите създават негативни нагласи към страната ни в международен план, което е илюстрирано и от изявления на отделни европейски лидери, че сме източник на криминална активност.

Потоците мигранти продължават пряко да се свързват с **терористичната заплаха за европейските държави**, главно поради вероятността от проникване чрез тях на лица с радикални възгледи и намерения.

Мерки за противодействие на рисковете и заплахите⁵

Във връзка с актуалните тенденции в световните миграционни потоци, през 2019 г. ДАНС самостоятелно и във взаимодействие с други държавни институции и със съюзнически служби е предприела комплексни действия за превенция на породените от тях рискове и заплахи за националната сигурност и за ограничаване на техни проявления. Активно е работено по установяване и пресичане на канали за незаконна миграция и схеми за нерегламентиран престой на лица от рискови държави, като получаваната информация своевременно е предоставяна на прокуратурата и други компетентни държавни органи.

На МВР са изпратени сведения за лица и групи, занимаващи се с изготвянето на неистински документи за самоличност, за местоположение на групи незаконни мигранти, за търговски дружества, нарушаващи изискванията на Закона за чужденците в Република България, и др. Пример за доброто взаимодействие е проведената на 24.06.2019 г. съвместна операция на ДАНС и МВР под ръководството на Специализираната прокуратура за неутрализиране на престъпна група за незаконно превеждане на мигранти от Турция през територията на България към страни от Западна Европа, в резултат на която са задържани 21 лица, на 8 от които са повдигнати обвинения (от тях 6 чужди граждани).

В друг случай заради наличие на рискове за националната сигурност във връзка с осъществявана каналджийска дейност, със заповед на председателя на ДАНС **на чужд гражданин е наложена принудителна административна мярка** „забрана за влизане и пребиваване на територията на държавите-членки на Европейския съюз“ за срок от 5 години.

През 2019 г. постоянен обмен на данни за противодействие на незаконната миграция е извършван и със съюзнически служби, като в отделни случаи са проведени съвместни операции.

С цел недопускане на територията на България на лица от рискови категории, служители на Агенцията продължават да провеждат **интервюта по специализиран въпросник с незаконно влезлите в страната чужденци**. През 2019 г. са проведени **1102** интервюта, като в резултат **21** лица са определени като потенциален носител на риск за националната сигурност и са взети са мерки за недопускане легализиране на пребиваването им у нас.

⁵ Представена е само част от извършената от ДАНС дейност с цел да не се възпрепятства продължаващата работа по някои от случаите, наличието на класифицирана информация и предвид разпоредбите на чл. 198 от НПК.

Във връзка с ангажиментите на България по Рамката на националния механизъм за презаселване, екипи от служители продължават да участват в мисии в Турция за подбор на заявили желание чужди граждани да бъдат презаселени в страната ни. В резултат е одобрено презаселването на 86 души.

Продължава да нараства обемът на осъществяваната от ДАНС **контролна дейност по чл. 41 от ЗДАНС** във връзка с пребиваването на чужденци в Република България. През 2019 г. са проучени общо **104 604** чужденци - средно по 420 на ден (87 687 за 2018 г. и 71 359 за 2017 г.), в резултат на което **не е допуснато влизане или пребиваване в страната на рискови лица,** кандидатстващи за визи, статут на пребиваване, българско гражданство или получаване на международна закрила.

5. Финансова сигурност

Среда на сигурност

През 2019 г. кандидатурата на България за присъединяване към валутния механизъм ERM II и Банковия съюз продължава да има дисциплиниращ ефект върху финансовата система на страната. Благоприятните прогнози в тази посока са аргументирани от последния мониторингов доклад по Механизма за сътрудничество и проверка, получената подкрепа от Европейския орган по застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA) и повишаването на кредитния рейтинг на страната ни от международни агенции.

Установените през 2019 г. процеси нямат потенциал да увредят финансовата система като цяло, но имат негативни ефекти върху отделни институции и имиджа на системата и контролните органи. Основните рискови проявления са свързани с:

- неизпълнение или забавяне при изпълнението на поети от финансови институции ангажименти, на препоръки и предписания от национални и европейски регулаторни органи, създаващи предпоставки за налагане на санкции за страната и предизвикателства за постигането на стратегическите цели;

- ползване с престъпни цели на високотехнологични финансови продукти. Развитието на технологиите за разплащания чрез интернет (в т.ч. чрез криптовалути) продължава да изпреварва това на регулаторната рамка, както на европейско, така и на национално ниво, което създава допълнителни рискове от опити за трансфери на финансов ресурс,

генериран от престъпна дейност или извън обхвата на финансовия и фискален контрол;

- уязвимости при защитата на лични данни на клиенти на финансови институции, злоупотреби и измами в киберпространството, нанасящи финансови щети на физически и юридически лица и уронващи доверието в дружествата и контролните органи;

- нерегламентирана дейност на инвестиционни посредници, в т.ч. чрез интернет сайтове, без надлежно разрешение от националния или друг европейски орган. Голяма част от собствениците на такива електронни адреси са чуждестранни юридически лица, регистрирани и установени в офшорни зони;

- изготвяне и разпространение на неистински парични знаци, посегателства върху съхранявани пари в брой в български финансови институции и върху данни от банкови карти у нас или в чужбина с участието на български граждани;

- опити за трансфер през българската банкова система на финансов ресурс с неустановен/престъпен произход или за инвестиране в икономиката на страната на такива капитали;

- прилагане на схеми за нарушаване на митническото законодателство и на неправомерни практики, целящи избягване установяването и плащането на данъчни и осигурителни задължения. През 2019 г. запазват устойчивост опитите за злоупотреби със средства от фондовете на Държавното обществено осигуряване чрез неплащане на дължими осигуровки и получаване на наследващи се обезщетения за временна нетрудоспособност или на пенсии за инвалидност и др.;

- нередности и злоупотреби при усвояването на средства от ЕС. През 2019 г. продължават да се отчитат случаи на неспазено изискване за устойчивост на проектите и инвестициите, реализирани през предходния програмен период.

Мерки за противодействие на рисковете и заплахите⁶

През 2019 г. защитата на финансовата сигурност остава сред приоритетните дейности на ДАНС. В изпълнение на информационната си функция Агенцията регулярно предоставя информация на висшите органи на държавната власт и други компетентни ведомства за установени уязвимости, злоупотреби, нарушения, проблеми и процеси във

⁶ Представена е само част от извършената от ДАНС дейност с цел да не се възпрепятства продължаващата работа по някои от случаите, наличието на класифицирана информация и предвид разпоредбите на чл. 198 от НПК.

финансово-кредитната, осигурителната и фискалната система, при усвояването на средствата от европейските фондове, както и предложения за нормативни промени и мерки за засилване на контрола и междуведомствената координация. Продължава осъществяването на непрекъснатата координация и взаимодействие на ДАНС с отделните финансови и кредитни институции, с контролните и надзорните органи.

Дейността по противодействие и превенция извършването на нарушения на данъчното и осигурителното законодателство, както и други финансови престъпления, е осъществявана и в **регулярно сътрудничество със съюзнически служби от ЕС**. Извършван е своевременен обмен на информация за физически и юридически лица – организатори и/или участници в схеми за финансови престъпления, благоприятствани от преференциалните условия на единния вътрешен пазар, която е използвана при провеждането на разследвания на територията на съответните държави. Продължава активният информационен обмен с Европейската полицейска служба (**Europol**). През май 2019 г. е взето участие в координационна среща на Агенцията на ЕС за сътрудничество в областта на наказателното правосъдие (**Eurojust**) и е инициран съвместен екип за разследване във връзка с установената международна престъпна схема.

През 2019 г. съвместно със съюзнически служби е работено по противодействие на **международна схема за финансови измами от типа „социално инженерство“** посредством форекс търговия и търговия с криптовалута и последващо легализиране на придобития от престъпната дейност актив. С участието на ДАНС на територията на страната са проведени **две международни операции** по пресичане дейността на организирани престъпни групи, извършващи измами от типа „социално инженерство“ в държави-членки на ЕС, в т.ч. в България.

В резултат от активната координация и взаимодействие с Прокуратурата на Република България през 2019 г. **по информация на ДАНС са образувани 86 досъдебни производства и прокурорски проверки** за посегателства срещу финансовата система на страната и са **повдигнати обвинения на 71 лица**. Взето е участие в **12 специализирани операции** под ръководството и надзора на Специализираната прокуратурата. Осъществени и докладвани в срок са и възложените на ДАНС мероприятия по над 50 други досъдебни производства и прокурорски проверки.

По предварителни оценки, **чрез схемите за данъчни измами и други ощетяващи фиска посегателства, пресечени от ДАНС през**

2019 г., са нанесени щети на държавния бюджет за над 205 млн. лв.⁷, а предвид дългосрочния характер на пресечената престъпна дейност, размерът на предотвратената щета е няколкократно по-голям.

Дейността на ДАНС по противодействие и превенция на практики, генериращи преки финансови щети за републиканския бюджет, се осъществява в тясно взаимодействие с компетентните държавни органи (МВР, прокуратурата, Националната агенция за приходите, Агенция „Митници“, Държавната агенция за метрологичен и технически надзор, Българския институт по метрология и др.). Придобитата информация, която не е пряко относима към законовите функции на ДАНС, се предоставя своевременно по компетентност на съответните ведомства.

През 2019 г. продължава активното взаимодействие с **Междуведомствения координационен център за противодействие на контрабандата и контрол на движението на рискови стоки и товари,** ситуиран в ГДБОП-МВР. Постъпващата в ДАНС информация за нарушения при търговията с горива е насочвана по компетентност към междуведомствения орган. Съвместно с Агенция „Митници“ и органите на МВР са проведени **3 специализирани операции** за пресичане на престъпна дейност, свързана с производство, съхраняване и разпространение на акцизни стоки без бандерол.

През 2019 г. ДАНС и МВР провеждат съвместни операции за пресичане на дейността на група чужди граждани, занимаващи се с **нерегламентирани парични преводи в и от страната в особено големи размери по т.нар. метод „хавала“** и извършващи дейност по логистично подпомагане на международни терористични организации.

Съществена част от действията, насочени към минимизиране и неутрализиране на рисковете за националната сигурност, е **контролната и методическата дейност** по Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП) и Закона за мерките срещу финансирането на тероризма (ЗМФТ). Общо по реда на двата закона през 2019 г. в Специализирана административна дирекция „Финансово разузнаване“ – ДАНС са получени **2894 доклада за съмнителни операции.** Въз основа на извършените проверки със заповеди на длъжностно лице от ДАНС временно са **спрени 85 съмнителни транзакции на обща стойност 26,9 млн. евро,** като документацията по случаите е предоставена на съответната прокуратура.

⁷ Сумата включва установените щети по проведените от ДАНС операции и по образувани по информация на ДАНС досъдебни производства през периода, както и предварителна оценка на щетите по сезиращи справки, изпратени до органите на прокуратурата през 2019 г.

Извършени са **21 проверки** на задължени лица по чл. 4 от ЗМИП и 1 дистанционна проверка по документи. Връчени са 20 констативни протокола, 41 акта за установяване на административно нарушение по ЗМИП и ЗМФТ и **34 наказателни постановления, с които са наложени имуществени санкции за общо 101 хил. лв.**

През 2019 г. е подпомагана и координирана работата на междуведомствената работна група, създадена със съвместна заповед на министъра на вътрешните работи и председателя на ДАНС във връзка с имплементиране на Директива (ЕС) 2018/843 на Европейския парламент и Съвета за изменение на Директива (ЕС) 2015/849 на Европейския парламент и Съвета за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма и адресиране на установени от Европейската комисия потенциални слабости при транспониране на Директива (ЕС) 2015/849. В резултат на работата на групата през ноември 2019 г. са приети и обнародвани изменения в ЗМИП (ДВ, бр. 94/2019 г., в сила от 03.12.2019 г.), с което са **изпълнени ангажиментите на България по въвеждане в националното законодателство на изискванията на Директива (ЕС) 2018/843** (т.нар. Пета директива срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма).

През 2019 г. е финализирана работата по изготвянето на първата за България цялостна **Национална оценка на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризма**. Документът е резултат от широки консултации с експерти от различни области и е ценен инструмент за по-доброто разбиране от националните компетентни органи и частния сектор на рисковете от изпиране на пари и финансиране на тероризъм за страната ни и ефективното им противодействие.

През 2019 г. под председателството на България и Нидерландия е проведена годишна работна среща на международната мрежа АМОН⁸. Срещата е първа от 2015 г. до момента и е организирана от ДАНС с финансовата подкрепа на Европейската комисия. Участват около 100 делегати и експерти по изпиране на пари от 37 юрисдикции. Обсъдени са въпроси, свързани с превенцията и противодействието на данъчни престъпления и последващото легализиране на акумулираните финансови средства.

В ДАНС се извършва системен анализ на придобитите данни за уязвимости в процедурите и за неправомерно финансово облагодетелстване при **управлението и разходването на средства от фондовете на ЕС.**

⁸ Anti-money Laundering Operational Network - неформална мрежа на експертно ниво за противодействие изпирането на пари.

Представители на ДАНС продължават участието си в работни срещи на Съвета за борба с правонарушенията, засягащи финансовите интереси на ЕС (съвета АФКОС).

През 2019 г. информация за отделни нарушения при управлението и разходването на средства от фондовете на ЕС е предоставяна за отношение на компетентните държавни органи, а при установяване на престъпление е сезирана съответната прокуратура. В изпълнение на конкретни указания и възложени на ДАНС действия по досъдебни производства и прокурорски проверки, в т.ч. образувани в предходен период, са изготвени и докладвани на органите на прокуратурата множество документи с информационен характер. Сред по-съществените резултати е пресичането на дейността на организирана престъпна група, създадена с цел неправомерно усвояване на средства от фондовете на ЕС, данъчни и документни измами. **По предварителни оценки щетата за националния бюджет и за европейските структурни и инвестиционни фондове от конкретната престъпна дейност възлиза на около 17 млн. лв.** В резултат на проведени две операции под ръководството на Специализираната прокуратура са **повдигнати обвинения на 13 лица.**

6. Стратегически обекти и дейности

Среда на сигурност

През 2019 г. защитата на стратегическите обекти и дейности остава сред основните приоритети в дейността на ДАНС.

Уязвимости при обезпечаване на физическата сигурност на отделни стратегически обекти продължават да създават **условия за неоторизиран достъп и възможност за злонамерени действия, в т.ч. кражби на материали и елементи.** Основните проблеми остават свързани с липсата или неефективното функциониране на системите за физическа сигурност, с допускани нарушения при изпълнението на договорите за охрана, в отделни случаи с неефективна защита на автоматизираните информационни системи и/или неспазване на изискванията за информационна сигурност.

През 2019 г. **не са регистрирани прекъсвания на доставките на енергийни ресурси** на фона на продължаващите конфликти между държави-производители и транзитъори. Предприетите действия намаляват зависимостта на България от вноса на природен газ от Руската федерация, но в рамките на периода тази страна остава основен източник на течни въглеводороди, ядрено гориво, резервни части, технологии и експертиза за

ключови електропроизводствени мощности. Отчита се развитие на инициативите за диверсификация на източниците и маршрутите за доставка на синьо гориво, които в средносрочен план да гарантират енергийната сигурност и реализация на стратегическата цел за превръщане на страната ни в регионален енергиен център.

Във вътрешен аспект рискове за енергийната система създават **финансовите дефицити на отделни държавни и частни енергийни предприятия**. В някои мощности се отчита висока аварийност, в т.ч. поради дефицити в изпълняваните ремонтни и инвестиционни програми и дейности. Проблеми от финансово и технологично естество се отчитат в редица топлоелектрически централи. С все по-определящо значение за тяхното бъдещо функциониране ще са вземаните на ниво ЕС и на национално ниво мерки за защита на околната среда от вредни емисии, които ще предопределят икономическата целесъобразност на тези мощности в условия на високи цени за емисии и необходимост от значителни инвестиции. През 2019 г. се засилва социалното напрежение относно използването в енергийния микс на отделни централи на отпадъци, особено внос от чужбина.

Европейската политика, насочена към постигане на нулеви нетни емисии до 2050 г., очертава негативни перспективи не само за дейността на топлоелектрическите централи, но и за въгледобива, които генерират значителна заетост. В този контекст се отичат действия на отделни субекти за възпрепятстване процеса по издаване на дерогации на системнозначими горивни инсталации от регулациите за вредни емисии, което допълнително застрашава дейността на целия въглищно-енергиен отрасъл в страната с възможен ефект в икономически и социален план.

Ограничаването в края на 2019 г. на ползването на вода за енергийни нужди поради недостига за питейно водоснабдяване създава предизвикателства пред балансирането на електроенергийната система, където водноелектрическите централи имат ключово значение. В контекста на климатичните промени вероятно в дългосрочен план може да се наложи преоценка на структурата на мощностите и ролята на водните централи за баланс на системата.

По отношение на **електроразпределителните дружества** с траен характер са проблемите, свързани с поддръжката и развитието на мрежите в отделни региони, което оказва влияние на качеството на услугата. Неколкократно през годината възниква напрежение по отношение цената на електроенергията, особено за бизнеса.

През 2019 г. остават актуални оценките за съществуващи дефицити в безопасността на **транспорта на пътници и товари**, резултат от незадоволителното състояние на отделни участъци от железопътната и сухопътната мрежа. Реализацията на проектите за рехабилитация и модернизация на транспортната инфраструктура продължава да бъде затруднявана от случаите на обжалване на всички етапи от процедурите по възлагане на дейностите, от сигнали за неспазване на екологичните норми и от допускани от отделни изпълнители нарушения. Напрежение сред превозвачите провокира очаквана финансова тежест от въвеждането на тол-таксите и системата „бонус-малус“ при застраховките. В сектора на товарните превози инициативите за промени на европейското законодателство продължават да се развиват в противоречие с българските интереси. Неблагоприятно влияние върху въздушния транспорт през 2019г. оказват фалитът на големи транснационални туристически компании, стачките на европейски авиопревозвачи, спирането от движение на самолетите Boeing 737 MAX и увеличените цени на горивата. Вероятно през 2020 г. подобен ефект върху транспорта (особено върху въздушните превози) ще окажат мерките за ограничаване разпространението на вирусни заболявания.

Опазването на **околната среда** изисква все по-широкообхватен подход и значителни инвестиции, а продължаващите случаи на замърсяване на въздух, води и почви остават във фокуса на общественото внимание и периодично провокират прояви на недоволство и предупреждения за санкции от страна на ЕС. Запазва се социалното напрежение, свързано с опасения за трансгранично замърсяване и влошаване качеството на живот на български общности на съпределна територия в резултат от несъобразени с екологичните изисквания методи за добив и преработка на подземни богатства.

Продължават да се отчитат проблеми при предоставянето на услуги по **водоснабдяване и канализация**, основно свързани със замърсени водоизточници, силно амортизирани съоръжения и дефицити при тяхното управление и контрол. Ограничените валежи през есенния сезон водят до критично понижаване на водните количества в някои комплексно значими язовири, което в комбинация с други фактори налага въвеждането на ограничения/режим на водоподаването, в т.ч. за питейнобитови нужди, в отделни райони на страната. Очертават се дефицити при контрола върху вноса на отпадъци и последващото им третиране у нас за горивни, преработвателни и други цели. Актуален проблем остава незаконният внос и

употребата на забранени в ЕС препарати за растителна защита, с което се обвързва и високата заболяемост и смъртност сред пчелите.

Финансовите и производствени проблеми пред отделните **селскостопански отрасли** са устойчив генератор на социално напрежение. През 2019 г. изострената епизоотична обстановка създава невъзстановими в краткосрочен план вреди на **сектор „Животновъдство“**. Критичното разпространение на Африканската чума по свинете, засегнало през 2019 г. над 90% от областите в страната, се дължи основно на неспазване на нормативни актове и административни разпоредби, изразяващо се в: наличието на множество нерегистрирани животновъдни обекти, неспазването на мерките за биосигурност, движението на диви свине и други. Наложените ограничения засягат неблагоприятно и други сектори (дърводобив, билкарство и гъбарство, туризъм), представляващи основен поминък в отделни райони на страната. Незаконният дърводобив в страната остава в значителни обеми, засягайки общински, държавни и частни гори. Продължават опитите за злоупотреби при усвояването на европейски и национални субсидии за развитие на селскостопанския сектор.

В **сектор „Здравеопазване“** се наблюдава задълбочаваща се кадрова и финансова криза, уязвимости в контролните механизми, високи нива на конфликтност при изработването и прилагането на мерки за решаване на проблемите и при промяната на здравноосигурителния модел, които заедно допринасят за запазване на общественото недоверие и недоволство от качеството на предлаганите здравни услуги. Израз на това е продължаващата тенденция към „медицински туризъм“ в чуждестранни лечебни заведения. Тези процеси индуцират и схеми за трафик на органи за трансплантации в чужбина.

Запазват се негативни явления като: ограничени възможности за превенция и лечение, особено на детските и социалнозначимите заболявания; свиване обема на предлаганите медицински услуги в отделни държавни и общински лечебни заведения; несвоевременна и некачествена диагностика при доболничната и болничната медицинска помощ; прилагане от лечебните заведения на разнородни схеми за неправомерно усвояване на средства от бюджета на НЗОК; схеми за неправомерно определяне степента на инвалидност на пациенти; неправомерно усвояване на публични средства за лекарства, медицински изделия и помощни средства; лекарствени дефицити поради паралелен износ или изтегляне на лекарства от българския пазар поради икономическа нецелесъобразност за фирмата-производител или вносител и др.

Устойчива остава тенденцията към неспазване на задължителния имунизационен календар и **увеличаване на групата на традиционно отказващите ваксинация български граждани**, което е силно рисково в контекста на масовата миграция от зони с трайни дефицити в имунизационната защита. Чрез онлайн платформи и „куфарни търговци“ се внасят лекарства, по отношение на които не се извършва необходимия контрол, а в отделни случаи – такива, забранени за употреба в ЕС.

Възникващите в различни региони на света огнища на нови и силно заразни вирусни заболявания ще продължават да създават рискове за живота и здравето на населението, особено в контекста на големите възможности за разпространение посредством придвижване на хора. Разходите за организация на лечението на заразените, превенцията и карантинните процедури вероятно ще наложат натиск върху бюджетите, в т.ч. необходимост от допълнително преразпределение на ресурси към сектор „Здравеопазване“. В глобален и национален план **могат да се очакват негативни икономически ефекти** поради временна нетрудоспособност на нарастващ брой хора, намалено търсене в целеви пазари, затруднен транспорт, нарушени вериги за доставки на материали и продукция, влошени фирмени финанси и увеличаване на задлъжнялостта, както и засягане на различни обществени отношения, в т.ч. комуникации, образование, спорт, култура и др.

Мерки за противодействие на рисковете и заплахите⁹

ДАНС осъществява своевременен анализ и оценка на постъпващата информация с цел идентифициране на рисковете и заплахите за спиране, неизправно функциониране или разрушаване на ключови елементи и системи на стратегически обекти или на инфраструктура за извършване на стратегически дейности. За установените рискови процеси и негативни практики своевременно са уведомявани висшите органи на държавната власт и компетентните ведомства. Данните, съдържащи признаци за осъществен състав на престъпление, са предоставени на Прокуратурата на Република България, като през 2019 г. в резултат от активното взаимодействие **по информация на ДАНС са образувани 82 досъдебни производства и прокурорски проверки** за посегателства срещу стратегически обекти и дейности.

⁹ Представена е само част от извършената от ДАНС дейност с цел да не се възпрепятства продължаващата работа по някои от случаите, наличието на класифицирана информация и предвид разпоредбите на чл. 198 от НПК.

С оглед превенция и своевременно установяване на евентуални уязвимости през 2019 г. съвместно с МВР са провеждани **охранителни обследвания** за определяне на конкретни мерки, гарантиращи физическата и информационната защита на стратегическите обекти.

В съответствие с контролните си функции през годината ДАНС е осъществила **12 375 проверки на лица за работа в стратегически обекти** (12 328 разрешения и 47 отказа) и **11 179 проверки на лица за конкретно възложена задача** в стратегически обекти и дейности (11 165 разрешения и 14 отказа). Извършени са **43 планови и 8 инцидентни проверки** на физическата сигурност на стратегически обекти и зони. Освен това са планирани и реализирани **13 432 проверки на лица по чл. 160 от Закона за гражданското въздухоплаване** във връзка със сигурността на гражданските летища, в т.ч. са дадени 4 възражения.

ДАНС изпълнява ангажименти и в рамките на ЕС във връзка със защитата на обекти от обществената и критичната инфраструктура. През 2019 г. по покана на Главна дирекция „Миграция и вътрешни работи“ към Европейската комисия е взето участие в „9-та експертна среща Европейски съюз (ЕС)-САЩ-Канада по защита на критичната инфраструктура“ в Хелзинки, както и в 5 тематични събирания на представителите на правоприлагащите органи в ЕС в Брюксел.

През 2019 г. представители на ДАНС са участвали в **междуведомствени експертни групи за:** промяна на *Постановление № 181* на Министерския съвет от 20.07.2009 г. относно стратегическите обекти и дейности от значение за националната сигурност, в резултат на което са определени нови стратегически обекти (диспечерски центрове на електроразпределителните дружества); изготвяне на проект за изменение и допълнение на *Наредба № 6* от 01.11.2011 г. за изискванията за пощенската сигурност; промени в *Националната програма за сигурност в гражданското въздухоплаване* във връзка с изменения в Регламент (ЕС) 2015/1998 и Решение С(2015) 8005 на ЕК, както и в *Националната програма за контрол на качеството* и *Националната програма за обучение и сертифициране в областта на сигурността в гражданското въздухоплаване*, в рамките на Постоянната работна група към Съвета за сигурност на гражданското въздухоплаване. Съгласуван е и *Национален план за авиационна сигурност*, разработен на база Регионален план за авиационна сигурност и в съответствие с Глобален план за авиационна сигурност на Международната организация за гражданска авиация ICAO; *оценка на риска на Летище София* в рамките на междуведомствена работна група към Главна дирекция „Гражданска въздухоплавателна

администрация“; изменения на *подробни устройствени и парцеларни планове* във връзка с реализацията на проекти за изграждане на енергийна инфраструктура, в рамките на заседания на Националния експертен съвет по устройство на територията и регионална политика при Министерството на регионалното развитие и инфраструктурата.

Освен задачи за превенция и контрол, през 2019 г. ДАНС осъществява и **противодействие на посегателства срещу стратегически обекти и дейности**. Като по-съществени резултати в работата по компетентност в сферата на **енергетиката** могат да бъдат посочени:

- по данни на ДАНС са **образувани прокурорски проверки**, касаещи: **нарушения при обществена поръчка** с възложител електроразпределително дружество; **манипулиране на обществени поръчки** в базово енергийно предприятие;

- придобита от ДАНС информация относно **неправомерно изплатени от водещо дружество в енергийната сфера суми за извършени дейности** е изпратена до компетентната прокуратура;

- по данни на ДАНС е образувано **досъдебно производство** относно предполагаемо **неправомерно въвеждане в експлоатация на фотоволтаична електроцентрала**.

През 2019 г. от ДАНС са **осъществени действия по прокурорски проверки** за незаконни действия в сферата на енергетиката, свързани с: планирано застрашаване дейността на енергийната борса; твърдения за извършено престъпление от общ характер от длъжностно лице при изпълнение на правомощията му; кражба на електроенергия от частни и промишлени абонати.

В сферата на **транспорта** през 2019 г. са проведени няколко операции във връзка с установени проблеми в дейността на контролните органи:

- на 20.03. при съвместни действия на ДАНС и МВР под ръководството и надзора на Районна прокуратура – Ловеч е пресечена незаконна дейност на служител на **Областен отдел „Автомобилна администрация“ – Ловеч**, свързана с изготвяне на документи с невярно съдържание (протоколи за явяване на теоретичен изпит за придобиване на свидетелство за управление на МПС). Длъжностното лице и още двама души, имащи връзка с извършените правонарушения, са задържани за срок от 24 часа. Образувано е досъдебно производство;

- на 02.10. при съвместни действия на ДАНС и МВР под ръководството и надзора на Окръжна прокуратура-Пловдив е пресечена

незаконна дейност на длъжностни лица от **Областен отдел „Автомобилна администрация“ – Пловдив**, свързана със злоупотреба със служебно положение. Трина служители са задържани за срок от 72 ч. и впоследствие привлечени като обвиняеми по образуваното досъдебно производство по чл. 302, т. 2, вр. с чл. 301, ал. 1 от НК.

Освен това през 2019 г. органи на ДАНС са сезирали прокуратурата за: негативни практики при теоретични и практически изпити за придобиване на правоспособност; документни престъпления от транспортни фирми; нерегламентиран достъп до информационните системи на транспортен обект; забавена реализация на приоритетен проект за възстановяване на инфраструктурно съоръжение.

Като по-съществени резултати през 2019 г. при противодействието на посегателства в сферата на **здравеопазването** могат да бъдат посочени:

- на 18.02. при съвместни действия на ДАНС и МВР под ръководството и надзора на Окръжна прокуратура – Разград е пресечена престъпна дейност, свързана със **съхраняване на опасно за здравето вещество с цел търговия**. По случая е образувано досъдебно производство по чл. 353д, ал. 1 от Наказателния кодекс. Открит и иззет е стъклен съд, който предполагаемо съдържа опасно за здравето вещество. Задържано е едно лице;

- на 27.11. при съвместни действия на ДАНС и МВР под ръководството и надзора на Районна прокуратура – Пловдив е пресечено **неправомерно усвояване на средства от бюджета на НЗОК**, в резултат на което са нанесени щети в размер на около 500 хил. лв. от нерегламентирано изписани и получени скъпоструващи лекарства. С цел лично облагодетелстване участвалите в схемата лица са въвеждали в заблуждение служители на НЗОК и магистър-фармацевти от гр. Пловдив относно необходимостта от провеждане на лечение със скъпоструващи медикаменти, които се изплащат от Касата. По случая е образувано досъдебно производство;

- на 27.11. при съвместни действия на ДАНС и МВР под ръководството и надзора на Районна прокуратура – Хасково е пресечено **неправомерно усвояване на средства от бюджета на НЗОК** чрез съставяне на документи с невярно съдържание за извършени дейности в лечебно заведение. Образувано е досъдебно производство за престъпление по чл. 212, ал. 2, във вр. с ал. 1 от Наказателния кодекс.

По информация на ДАНС са образувани **досъдебни**

производства за: схеми за неправомерно определяне степента на инвалидност на пациенти, в т.ч. и на такива без медицинска необходимост и изготвяне на документи с невярно съдържание; опорочаване на процедурата по осиновяване с цел лично облагодетелстване на длъжностно лице; организирана престъпна група, осъществяваща схеми за международни доставки на медикаменти с незаконен произход; фиктивно лечение на представители на медицинския персонал на общинска болница с цел неправомерно усвояване на средства от НЗОК; нерегламентиран внос и търговия с лекарствен продукт, който не е разрешен за употреба у нас.

Сезирани са по **компетентност различни институции** за взимане на отношение по постъпила в ДАНС информация за: нарушаване на медицински стандарти и незаконна дейност на лечебно заведение, в резултат на което е настъпила смърт на пациент; нерегламентирана продажба в дрогерии на лекарствени продукти, приемани по лекарско предписание; получаване на наследваща се облага от членове на териториални експертни лекарски комисии за определяне на степен на инвалидност, в т.ч. и на лица без медицинска необходимост; нарушения в дейността на частна медико-диагностична лаборатория; сключване на неизгодни договори за лечебно заведение с медицински център, водещо до ощетяване бюджета на съответната болница и НЗОК; незаконосъобразна дейност на служители и установени случаи на конфликт на интереси в контролен орган; прекъсване на бременност от лекари в нарушение на медицинските стандарти и правила за добра медицинска практика и последващо изготвяне на документи с невярно съдържание; фиктивно назначаване на специалисти в лечебно заведение; отчитане на фиктивна медицинска дейност по скъпоплатени клинични пътеки в лечебно заведение; опит за неправомерно усвояване на средства от бюджета на Фонд научни изследвания за проект за изследване на болестта на Алцхаймер; злоупотреба с лични данни от държавно дружество в сферата на здравеопазването и др.

Във връзка с противодействието на посегателства в сферата на **селското стопанство** информация на ДАНС относно *нарушения при обработването и напояването на земеделски земи и незаконна сеч в големи обеми* е послужила за образуване на досъдебни производства от компетентната прокуратура. На МВР по компетентност е предоставена информация на ДАНС относно *злоупотреби при усвояване на финансови средства от европейските земеделски фондове*.

По информация на ДАНС относно посегателства, свързани с екологичната сигурност (*неправомерно заустване на отпадъчни води; незаконно водовземане на подземни води, използвани от юридически*

лица в производствената им дейност; незаконен добив на инертни материали от коритото на воден обект), са образувани наказателни производства.

Прокуратурата е сезирана от Агенцията и за: *системно промишлено замърсяване на речни води; нарушения при изгаряне на отпадъци от топлофикационни дружества; нарушения на дружества, изпълняващи обществена поръчка по сметоизвозване и почистване*. На съответните Регионални инспекции по околната среда и водите по компетентност е предоставена информация за *образуване на незаконни сметища* във връзка с реализацията на транспортен инфраструктурен проект, съфинансиран с европейски средства и за *образуване на депо за съхранение на излезли от употреба моторни превозни средства* без съответното разрешение.

Във връзка с функционалните си задължения за съгласуване на процедурите за отдаване на концесия и издаване на разрешения за търсене и проучване на **подземни богатства** и с оглед осъществяваните оперативно-издирвателни мероприятия за проверка на конкретни находища, терени и кандидат-концесионери ДАНС е изготвила **5 отрицателни становища (от общо 47), свързани с наличие на рискове за стратегически обекти и дейности**. При постъпване на конкретни сигнали за незаконен добив на подземни богатства своевременно са уведомявани компетентните органи - Дирекция „Природни ресурси, концесии и контрол“ при Министерството на енергетиката, Регионалните инспекции по околната среда и водите и Басейновите дирекции за съответната територия.

7. Комуникационна, информационна и кибер сигурност

Среда на сигурност

През 2019 г. е налице засилване интензитета и сложността на кибератаките в глобален аспект. Основните цели на подобни посегателства са мрежи на държавни ведомства и стратегически обекти във финансовия, транспортния, енергийния и отбранителния сектор. Въвеждането на мрежи от пето поколение (5G) продължава да предизвиква опасения за възможна нерегламентирана експлоатация от трети страни.

Рискът от намеса с деструктивен характер върху мрежовата и информационната сигурност на елементи от критичната инфраструктура на България остава висок. Някои от основните причини за тази негативна тенденция са свързани със: съществуващи технически, технологични и организационни уязвимости; ограничените средства за

привличане и задържане на квалифициран персонал и въвеждане на софтуер и хардуер, осигуряващи необходимата защита; дефицити при обслужване на информационни системи, осигуряващи стратегически обекти и дейности и др. Конкретен израз през 2019 г. е **критичният инцидент с нерегламентиран достъп и последващо разпространение на информация, съхранявана в Национална агенция за приходите**. Изнесени са лични данни и чувствителна информация за български и чуждестранни граждани, които са станали достояние на неограничен брой лица в интернет пространството.

Пропорционално на темповете, с които нараства делът на предлаганите онлайн финансови услуги, се увеличават и случаите на посегателства в киберпространството, в т.ч. кибератаки спрямо финансови институции. В редица случаи неправомерно се използват клонирани електронни адреси на юридически лица. Запазват се уязвимостите при дружествата, предлагащи онлайн кредитиране и разплащания от гледна точка на процедурите за верификация на клиенти. През 2019 г. е осъществено и неправомерно разкриване в интернет пространството на лични данни на клиенти на банкова институция.

Съществено нарушение на информационната сигурност от гледна точка задължението за поддържане на информираност на гражданите, в т.ч. при криза, бе **преустановяването през септември 2019 г. на излъчването на програма „Хоризонт“ на Българското национално ради** през УКВ предавателите в цялата страна с мотив „техническа профилактика“. След проверка на ДАНС по случая е сезирана прокуратурата, а от Комисията за регулиране на съобщенията е засилена контролната дейност спрямо тази обществена медия.

През 2019 г. дейността на държавния пощенски оператор „Български пощи“ ЕАД продължава да е съпътствана от проблеми с постоянен характер, сред които: трайно влошено финансово състояние, намален обем от дейности заради силната конкуренция на частните пощенски оператори и продължаващ отлив на клиенти, получаващи пенсии и пенсионни записи чрез пощенските клонове.

Мерки за противодействие на рисковете и заплахите¹⁰

В сферата на **киберсигурността** и през 2019 г. е осъществена своевременно оценка и анализ на постъпващи в ДАНС данни с цел

¹⁰ Представена е само част от извършената от ДАНС дейност с цел да не се възпрепятства продължаващата работа по някои от случаите, наличието на класифицирана информация и предвид разпоредбите на чл. 198 от НПК.

идентифициране на рисковете и заплахите за спиране, неизправно функциониране или разрушаване на ключови елементи и системи от стратегически обекти. В тази връзка са извършени координационни процедури с отговорните за информационното осигуряване служители, в някои случаи и съвместно с чужди специални служби, по въпроси, касаещи деструктивни процеси и кибератаки, насочени срещу държавни ведомства и компании, банкови институции, частни фирми и учебни заведения.

През периода представители на ДАНС са участвали в различни работни формати за обсъждане на възможна промяна на наказателните санкции за престъпления в киберпространството. Ангажимент на Агенцията за следващите години е изграждане и поддръжка на **Център за мониторинг и реакция** на инциденти със значително увреждащо въздействие върху комуникационни и информационни системи на стратегически обекти и дейности.

През 2019 г. по данни на ДАНС са образувани **прокурорски проверки** за: извършени *закононарушения от чужди граждани* на територията на страната; за застрашаване на националната сигурност и допуснати нарушения на Закона за радиото и телевизията и Закона за защита при бедствия от ръководството на *Българското национално радио (БНР)* във връзка със спиране излъчването на сигнала на Програма „Хоризонт“ (06.00-09.00 ч. на 13.09.); допуснати *финансови нарушения в БНР*.

Като по-съществени през 2019 г. могат да се отбележат действията на експерти от ДАНС, във връзка с прокурорска проверка, свързани с установяване нивото на риск спрямо информационните системи на Националната агенция за приходите, след регистрирания на 15.07. неправомерен достъп и разпространените лични данни на граждани. **Предприетите мерки имат за цел намаляване на критичните и експлоатируеми уязвимости в информационните системи на приходната агенция.** Набелязани са стъпки за компенсиране на дефицити в политиките за сигурност, явяващи се предпоставки за киберинциденти. Направена е оценка на обстоятелствата и са отправени съответните препоръки, с акцент върху технологичните и административни специфики. В резултат на тези мерки текущият статус на информационните системи на Националната агенция за приходите е значително променен.

През 2019 г. от ДАНС на висшите органи на държавната власт, компетентни държавни и частни ведомства са предоставени **34 указания, касаещи мерки за повишаване степента на киберсигурност и противодействие на киберинциденти.**

През периода от служители на Агенцията са осъществени **дейности по отстраняване на слабости** и възстановяване на компютърни-информационните системи на държавни ведомства, засегнати от кибератаки и технически сривове.

Осъществен е анализ и систематизиране на информация за 72 случая на киберинциденти (в т.ч. атаки, заплахи и разпространение на зловреден код), в т.ч. в сътрудничество със съюзнически служби и структури на ЕС и НАТО.

През 2019 г. представители на ДАНС са участвали в **междуведомствени експертни групи за:** изготвяне на проект за изменение и допълнение на *Наредба № 6* от 01.11.2011 г. за изискванията за пощенската сигурност; съгласуване на становища и рамкови позиции на България във връзка с решения за синхронизиране на българското законодателство в областта на електронните съобщения, пощенските услуги, телекомуникациите и информационните технологии (в рамките на междуведомствена работна група „Телекомуникации и информационни технологии“ към Съвета на Европа).

Информация на ДАНС относно *пратки чрез клон на „Български пощи“, съдържащи наркотични вещества*, е предоставена на органите на МВР по компетентност.

8. Международна търговия с оръжие и изделия или технологии с двойна употреба. Производство, съхраняване и разпространение на оръжия за масово унищожение

Среда на сигурност

Намаляват количествата ядрено оръжие в световен мащаб (общо 13 865, спрямо 14 465 през 2018 г.), основно в резултат на мерките на ключови държави за редуциране на стратегическите им настъпателни арсенали. Въпреки това **разпространението на ядрени оръжия остава основен риск за световната сигурност**. Притежаващите ги държави непрекъснато разработват или разгръщат нови оръжейни системи, или заявяват намерения да го направят. Значим елемент от глобалната среда на сигурност през 2019 г. е излизането на САЩ и Русия от „Договора за унищожаване на ракетите със среден и по-малък обсег на действие“. Редица страни продължават да развиват ракетни програми и да разработват средства за масово унищожаване.

Призивите в интернет на екстремистки структури показват, че се запазва **заплахата от използване на химически материали за терористични атаки** – главно чрез импровизирани устройства за разпръскване на отрови, направени със свободно достъпни на пазара реагенти.

През 2019 г. продължава **високият интерес към продукцията на българската оръжейна индустрия**. Страната ни спазва стриктно политиките за експортен контрол на продукти, свързани с отбраната, и изделия и технологии с двойна употреба. Въпреки това външни фактори продължават с опитите си за провеждане на дезинформационни кампании в медиите с твърдения за използване на българско оръжие от терористични организации или в нарушение на експортни режими. Целта им е осигуряване на конкурентно предимство на определени оръжейни пазари.

На склад в български военни формирования се намират **значителни количества подлежащи на утилизация оръжия и боеприпаси**, като тенденцията е за тяхното увеличаване поради постепенното изтичане на срокове им на годност. В тази връзка продължава да е актуална оценката за съществуващ рисков потенциал от възникване на инциденти с причиняване на жертви, щети и замърсявания.

Запазват се **затрудненията** (недостатъчен кадрови ресурс и материална обезпеченост) в дейността на компетентните държавни ведомства при **събирането, изследването и обезопасяването на опасни вещества и материали**. Българското законодателство и предписанията на институциите в общия случай се спазват при използването и съхранението на източници на йонизиращи лъчения и радиоактивни материали, но продължават да съществуват **проблемни случаи** като незаконно изхвърляне на химикали, съхраняване на токсични вещества, които би следвало да се унищожават, опити за продажба и/или съхранение на опасни вещества от физически лица.

В оценка на Европейската комисия за сигурността на източниците на йонизиращо лъчение в медицинските центрове в Европа, **България е посочена като добър пример** по отношение на инициативите за запознаване на служителите с мерките за физическата им защита.

Мерки за противодействие на рисковете и заплахите¹¹

През 2019 г. от ДАНС са изпълнявани редица мерки, фокусирани върху превенция и минимизиране на рисковете за националната

¹¹ Представена е само част от извършената от ДАНС дейност с цел да не се възпрепятства продължаващата работа по някои от случаите, наличието на класифицирана информация и предвид разпоредбите на чл. 198 от НПК.

сигурност, свързани с незаконна международна търговия с оръжие, изделия или технологии с двойна употреба.

Съществуващият в Агенцията **Национален координационен център по контрапролиферация** е осъществявал своевременно обмен на информация с компетентните български ведомства и съюзнически служби на други държави. Служители на ДАНС са участвали в различни международни събития, свързани с противодействие на разпространението на оръжия за масово унищожение.

За **превенция на процесите по разпространение на оръжия за масово унищожение** от страна на ДАНС са извършени проверки на посещения на представители на рискови държави и са проведени срещи с български научни звена за информирането им за рисковете от неосъзнат трансфер на технологии. В координация с Агенция „Митници“ е извършван мониторинг на митнически операции, включващи високорискови вещества, които могат да бъдат използвани за терористични цели и/или производство на оръжия за масово унищожение.

През април 2019 г. съвместно със сродни структури на САЩ, ДАНС организира учение в България по линия на **Инициативата за защита от разпространението на оръжия за масово унищожение**¹². Присъстваха представители на Албания, Азербайджан, Босна и Херцеговина, Хърватия, Грузия, Италия, Косово, Република Северна Македония, Молдова, Черна гора, Румъния, Сърбия и Украйна.

През 2019 г. от ДАНС са проведени **12 операции** (самостоятелни и съвместно със съюзнически и партньорски служби) за минимизиране на критичните фактори при осъществяване на доставки за рискови крайни потребители и за ограничаване на дейността на рискови посредници на международния оръжеен пазар и връзките им с български оръжейни търговци. При съвместни действия на ДАНС и МВР на територията на област Разград е пресечена престъпна дейност, свързана със съхраняване на опасно за здравето вещество с цел търговия.

По инициатива на ДАНС мерки са предприети и в рамките на **Междуведомствената комисия за експортен контрол и неразпространение на оръжия за масово унищожение**: отказване на сделки с продукти, свързани с отбраната, за страни с наложено оръжейно

¹² Инициативата е партньорство между няколко държави, които, в допълнение към вече съществуващите международни инструменти в тази област, обединяват усилията си за навременно пресичане на разпространението на оръжия за масово унищожение и на свързани с тях материали, за да се предотврати попадането им в терористични организации. Ежегодно в различни страни се провеждат учения, насочени към отделни аспекти на противодействието на разпространението на такива арсенали. България участва в мероприятията по Инициативата от 2003 г.

ембарго и конфликти на тяхна територия; отлагане или временно спиране на сделки за извършване на допълнителни проверки за получаване на гаранции за легитимността им и за надеждността на сертификатите на крайните потребители; контрол на вноса на боеприпаси, предвидени за реекспорт към други държави и др. В координация с компетентните органи се разработват рискови профили, по които е извършвано текущо наблюдение за своевременно придобиване на данни за сделки за дестинации с повишен рисков потенциал.

През 2019 г. Агенцията е предоставила **198 становища** по чл. 14 и чл. 17 от Закона за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба. Изготвени са становища и по **1109 сделки**, свързани с внос, износ, трансфер и брокерска дейност на продукти, свързани с отбраната. В изпълнение на контролните си функции ДАНС е извършила **40 проверки**, от които 21 по спазването на режима за дейностите с продукти, свързани с отбраната и по отношение на изделия и технологии с двойна употреба, и 19 касаещи безопасното използване на ядрената енергия.

Във връзка с изпълнението на **ангажиментите на Агенцията, произтичащи от Закона за безопасно използване на ядрената енергия**, са проведени срещи с представители на дружества, лицензирани за извършване на дейности с източници на йонизиращо лъчение. Изготвен е въпросник относно сигурността на съхраняваните и използвани такива източници и надеждността на лицата, оторизирани да работят с тях.

9. Защита на класифицираната информация

Среда на сигурност

През 2019 г. функционирането на Националната система за защита на класифицираната информация може да бъде определено като относително стабилно. Във връзка с констатираните случаи на осъществен нерегламентиран достъп до класифицирана информация и опити за такъв са предприети мерки за ограничаване на последиците и недопускане настъпването на вреди за националната сигурност по смисъла на Закона за защита на класифицираната информация (ЗЗКИ).

При прилагане на **мерките по персонална сигурност** основен възпрепятстващ фактор продължава да бъде отлагането или отказът от проучване (в т.ч. и поредно) на отделни ръководители или служители в организационни единици, или на членове на колективни органи за управление.

Установените през 2019 г. нарушения на **мерките за физическа сигурност** в организационните единици са свързани основно с неправилно определяне на зоните за сигурност и на прилежащите административни зони, както и организацията на достъпа до тях.

Предпоставките за нерегламентиран достъп при **документалната сигурност** през 2019 г. са свързани най-вече с: недостатъчно познаване на нормативната уредба от лицата, ангажирани със създаването, обработването и съхраняването на класифицирана информация; липсата или формалното изготвяне на вътрешни правила за защита на документите; неправилно поставяне или премахване на гриф за сигурност и др.

При прилагането на **мерки по индустриална сигурност** траен остава проблемът с възлагането на дейности по съхранение на военновременни запаси или изпълнение на военновременни задачи на юридически лица, без издадено удостоверение за сигурност и/или неразполагащи с необходимия ресурс за изпълнението им.

Констатират се дефицити по пълното и правилно прилагане на **мерките за защита на комуникационните и информационните системи**, обусловени от недостатъчния и/или неквалифициран персонал, ангажиран с обезпечаване на сигурността в подобни системи.

Мерки за противодействие на рисковете и заплахите¹³

В резултат на контролната дейност и проактивния подход на ДАНС по обезпечаване функционирането на Националната система за защита на класифицирана информация, през 2019 г. се отчита **повишаване нивото на защитеност на обработваната, създаваната и съхраняваната класифицирана информация в организационните единици**. През периода, съвместно с други компетентни органи са предприети мерки за отстраняване на наличните уязвимости при прилагане на нормативната уредба чрез изготвянето на проект на Закон за изменение и допълнение на ЗЗКИ и актуализиране на свързаните с него подзаконови актове.

При изпълнение на **контролните функции по защита на класифицираната информация** в организационни единици през 2019 г. от органи на ДАНС са извършени **220 планови и инцидентни проверки**, при които са дадени **1282 предписания** за предприемането на организационно-технически мерки за подобряване на защитата на класифицираната

¹³ Представена е само част от извършената от ДАНС дейност с цел да не се възпрепятства продължаващата работа по някои от случаите, наличието на класифицирана информация и предвид разпоредбите на чл. 198 от НПК.

информация. В организационни единици - обект на пряк контрол, са открити административни нарушения, за което са издадени **2 наказателни постановления**.

В качеството си на проучващ орган, през 2019 г. ДАНС е издала **11 452 разрешения за достъп** до класифицирана информация и **76 удостоверения за сигурност** на юридически лица за сключването или изпълнението на договори, свързани с достъп до класифицирана информация. В рамките на осъществявания контрол за надеждност от Агенцията на съответните законови основания са **отнети 12 разрешения за достъп** до класифицирана информация. За установени в хода на проучването факти и обстоятелства са **постановени 15 отказа** за издаване на разрешение за достъп на лица, неотговарящи на изискванията на ЗЗКИ.

През 2019 г. по информация на ДАНС за евентуално осъществен състав на престъпление по Глава дванадесета, Раздел I от Наказателния кодекс¹⁴ са **образувани 15 прокурорски проверки** за: предоставяне на класифицирана информация на заинтересовани субекти или на лица, без разрешение за достъп; неправомерно размножаване на класифициран документ, част от договорни отношения с чуждестранна фирма; сключване на договори за възлагане на военновременни задачи с юридически лица, непритежаващи съответното удостоверение за сигурност. По част от прокурорските проверки през периода са образувани **5 досъдебни производства**.

През 2019 г. ДАНС е изпълнила и информационните си функции, като за установени конкретни уязвимости, създали или създаващи предпоставка за нерегламентиран достъп до класифицирана информация, са изготвени **сезиращи материали по компетентност** до висшите органи на държавна власт, Държавната комисия по сигурността на информацията, Прокуратурата на Република България, министерства, ведомства и служби за сигурност.

За защита на **комуникационните и информационните системи** са извършени **55 проверки** на място от междуведомствени комисии и са издадени **71 сертификата за сигурност**.

Стартирани са 63 процедури по акредитиране на комуникационни и информационни системи и е съгласувана документацията на 93 подобни системи с Органа по акредитиране на сигурността. Въведени са в експлоатация 61 точки от криптографски мрежи и са извършени проверки, преди въвеждане в експлоатация на 40 точки от

¹⁴ Представени са само случаи, за които има одобрение за разпространяване на информация от наблюдаващ прокурор съгласно чл. 198 от НПК.

криптографски мрежи. Стартирани са процедури по въвеждане в експлоатация на 17 криптографски мрежи и са извършени 134 поекземплярни проверки на криптографски средства. Изготвени са оценки и одобрения на 5 криптографски средства и алгоритми. Открити са 14 процедури по разработка и оценка на криптографски средства и алгоритми. Произведени са 71 криптографски средства и 5 000 криптографски ключа.

ДРУГИ ВАЖНИ ДЕЙНОСТИ НА ДАНС

През 2019 г. ДАНС изпълнява своевременно и отговорно информационните си функции за изготвяне и предоставяне на качествени информационни и аналитични материали на висшите органи на държавната власт и на други външни потребители по компетентност за ранно предупреждение, ситуационно осведомяване и подпомагане вземането на управленски решения и предприемането на конкретни действия за защита на националната сигурност. Председателят на ДАНС участва във **всички формати с консултативен характер по въпросите на националната сигурност**¹⁵. При необходимост и съобразно компетентността си, Агенцията е предоставяла доклади и позиции по теми от дневния ред на тези формати.

В изпълнение на **информационната си функция** през 2019 г. ДАНС е изготвила и предоставила на различни потребители¹⁶ в страната приблизително **3 хил. документа**¹⁷ с **информационен и аналитичен характер**, които покриват всички законови направления на дейност. Чрез изградената в Агенцията система за обратна връзка от потребителите са получени положителни оценки за качеството и полезността на подаваната информация и направените аналитични оценки и прогнози. Даваните от потребителите насоки и информационни задачи са послужили за оптимизиране на разузнавателния цикъл в Агенцията и на фокуса на информационно-аналитичните продукти.

Годишният доклад за дейността на ДАНС за 2018 г. е **одобрен без бележки на всички нива** - Министерски съвет (решение № 190/08.04.2019 г.), Комисия за контрол над службите за сигурност, прилагането и използването на специалните разузнавателни средства и достъпа до данните по Закона за електронните съобщения, Народно събрание (решение № 7252/19.09.2019 г.; ДВ, бр.75/24.09.2019 г.). През 2019 г. дейността на Агенцията е представена и на обществеността чрез изготвяне за четвърта поредна година чрез публикуване на сайтовете на Министерския съвет и на ДАНС на неклассифициран вариант на годишния доклад за 2018 г. От страна на ДАНС е предоставена информация и експертиза при подготовката на Годишния доклад на Министерския съвет за състоянието на националната сигурност през 2018 г. Агенцията участва активно и в дейностите по извършване на стратегически преглед на

¹⁵ Консултативния съвет за национална сигурност при президента и Съвета по сигурността към Министерския съвет.

¹⁶ Висшите органи на държавната власт, министерства, институции, звена на прокуратурата и др.

¹⁷ Част от материалите са предоставяни на повече от един адресат.

системата за защита на националната сигурност.

В изпълнение на законово регламентирани дейности и с цел по-ефективно противодействие на рисковете и заплахите през 2019 г. ДАНС **поддържа високо ниво на международно сътрудничество** – както двустранно, така и многостранно, в рамките на членството си в редица международни и регионални организации и форуми, вкл. и на специални служби. Анализът на активността и резултатите дават основание за оценка, че **Агенцията укрепва позициите си на стабилен и надежден съюзник и партньор**. През 2019 г. на съюзнически служби и структури са **изпратени 1,9 хил. информационни единици**. Получаваната чрез различни форми на обратна връзка оценка е, че ДАНС предоставя значима и качествена информация и аналитични оценки, което оказва положително влияние върху нивото на доверие и на сътрудничество в многостранен и двустранен формат. Освен информационен обмен са планирани и реализирани множество **съвместни операции**.

По линия на **двустранното международно сътрудничество** се наблюдава засилване и разширяване на ангажиментите и сътрудничеството със службите за сигурност на държавите от ЕС и от НАТО, както и на трети страни (чрез активен обмен на оперативна и аналитична информация, организиране на ръководни и експертни посещения и срещи в България и в чужбина).

Многостранното международно сътрудничество на Агенцията включва текущ обмен на информация и активно участие в мероприятия по линия на НАТО, ЕС, Европол и на организации на специални служби.

В **рамките на НАТО** взаимодействието е осъществявано чрез предоставяне на текущи и годишни приноси по запитвания, оценки на заплахите и участие на представители на ДАНС в срещи на организацията.

По линия на Европейския съюз през 2019 г. Агенцията е осигурявала представители за различни формати на ръководно или експертно ниво, и е предоставяла информационни приноси, становища и съгласуване на позиции по компетентност. Особено активно е взаимодействието на ДАНС с Europol, с Центъра за ситуационен и разузнавателен анализ на ЕС в рамките на Европейската служба за външна дейност, в работни групи „Тероризъм“ и в други подготвителни органи на Съвет „Правосъдие и вътрешни работи“.

ДАНС е представена и активно участва в текущата работа на няколко основни многостранни форуми и организации, като през 2019 г. международните ангажименти на Агенцията се разширяват със

сформираните няколко **нови платформи за сътрудничество**, срещите в рамките на които се предвижда да станат ежегодни.

Продължава активното взаимодействие на ДАНС в различни **формати на финансово-разузнавателните звена**, като по-значимите ангажименти през 2019 г. са по линия на Експертния комитет за оценка на мерките за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма (MONEYVAL) към Съвета на Европа, Международната организация на финансово-разузнавателните служби (Egmont Group), Платформата на финансово-разузнавателните служби на ЕС (FATF), Експертната група по въпросите, свързани с изпирането на пари и финансирането на тероризъм (EGMLTF), Конференцията на страните по Конвенцията на Съвета на Европа относно изпиране на пари, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпления и финансиране на тероризма (COP 198).

През 2019 г. при изпълнение на законовите си задачи ДАНС **осъществява резултатна координация и взаимодействие с други държавни органи и институции в България** (служби за сигурност и обществен ред, прокуратурата, институции и ведомства на централно и местно ниво). Това взаимодействие включва: участие в междуведомствени формати, създадени със закон или друг нормативен акт за изпълнение на конкретни задачи; обмен на придобита по съответния законов ред информация или на специфична експертиза; сезиране за извършени престъпления и извършване на действия в рамките на образувани производства и преписки; осъществяване на методическа помощ и контрол върху обекти, процеси и/или дейности и др. При установяване на предизвикателства в междуведомствената координация са предприети действия за отстраняването им в спешен порядък чрез инициране на нормативни промени и усъвършенстване на организационни и координационни процедури.

През 2019 г. Агенцията продължи да изпълнява специфичните си законови задължения като:

- ❖ **финансово-разузнавателна служба**, която получава, съхранява, проучва, анализира и разкрива информация, получена при условията и реда на ЗМИП и ЗМФТ;

- ❖ **орган по осигуряване и прилагане на специални разузнавателни средства**;

- ❖ **орган по криптографска сигурност** със задължения по производство на криптографски ключове, криптографски средства, кодови пособия и криптографски материали, разработка, оценка и одобряване на криптографски средства и алгоритми, въвеждане в експлоатация на

криптографски мрежи, провеждане на обучения на лица и методически указания към организационни единици;

❖ **национален орган по акредитация на комуникационни и информационни системи**, натоварен с издаване на сертификати за сигурност, провеждане на проверки и обучения, осъществяване на зонирание на помещения и сгради, извършване на измервания на технически средства, обработващи, съхраняващи и пренасящи класифицирана информация, проверки на сигурността на **комуникационни и информационни системи**;

❖ **орган по развитието и експлоатацията на Единната защитена комуникационно-информационна система и Единната криптографска мрежа за електронни комуникации и обмен на служебна кореспонденция между структурите на държавното управление на Република България**. През 2019 г. ДАНС осигурява непрекъснатата връзка и комуникационно и техническо обезпечаване на организационни единици в Република България и задгранични представителства. Осъществява се администриране и поддръжка на точките на присъствие на европейските мрежи за обмен на класифицирана информация. При провеждането на изборите за членове на Европейския парламент от Република България (26.05.2019 г.) Агенцията е изпълнила ангажиментите си за комуникационно обезпечаване на секционни избирателни комисии, разкрити в чужбина, комуникационен пост на Централната избирателна комисия и обмена на изборни документи;

❖ **структура, осъществяваща оперативен контрол на националния радиочестотен спектър** чрез специфични оперативно-технически мероприятия за мониторинг на честотни ленти, контрол и проверка на сигнали. През 2019 г. във връзка с предоставени данни, допринесли за противодействие на престъпна дейност, в ДАНС са получени две благодарствени писма от МВР. По заявка на различни държавни структури са проведени мероприятия по радиоиздирване, в това число и с учебна цел.

Специфични законови задължения през 2019 г. Агенцията изпълнява и чрез ситуираните в нея:

❖ **Национален контратерористичен център**, чрез който в денонощен режим се осъществява координация и взаимодействие между компетентните държавни структури при прилагането на мерки за противодействие на тероризма, насилствения екстремизъм и радикализацията. В Центъра се събира, обработва и предоставя информация, необходима на компетентните държавни структури и партньорски служби за разкриване, предотвратяване и пресичане на терористични заплахи.

Извършва се анализ и оценка на терористичната заплаха за конкретни обекти и лица на национално, областно и общинско ниво въз основа на получената информация и чрез председателя на ДАНС се предлага на министъра на вътрешните работи определянето на нивото на заплахата и въвеждането на степен на готовност.

❖ **Национално звено за събиране и обработване на резервационни (PNR/API) данни на пътниците в Република България, превозвани по въздух.** През 2019 г. се осъществява експлоатация в режим 24/7 на информационните системи на Националното звено за получаване и обработване на данни за пътниците в Република България. Обобщен и изпратен е националният принос във връзка с въпросник от Европейската комисия, целящ да подпомогне предстоящия доклад за прилагането на Директива (ЕС) 2016/681 на Европейския парламент и на Съвета от 27.04.2016 г. относно използването на резервационни данни на пътниците с цел предотвратяване, разкриване, разследване и наказателно преследване на терористични и други тежки престъпления.

❖ **Национален координационен център по контрапролиферация,** който осъществява информационен обмен с компетентните български ведомства и съюзнически служби на други държави и координира дейностите по противодействие на разпространението на оръжия за масово унищожение.

Нараства обемът на дейностите, които Агенцията извършва във връзка с изпълнението на контролните си функции по закон, с цел идентифициране и оценка на риска и осъществяване на превенция по отношение на:

- мерките срещу изпирането на пари и срещу финансирането на тероризма;
- защитата на класифицираната информация;
- пребиваването на чужденци в Република България;
- експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с възможна двойна употреба;
- стратегическите обекти и дейности.

През 2019 г. от органи на ДАНС са **проучени общо 132 944 лица и 1 109 сделки и са осъществени 13 944 проверки**¹⁸. За установените нередности са издавани актове за установяване на административно нарушение, а въз основа на тях са връчени наказателни постановления и предупреждения.

¹⁸ Средно на работен ден се проучват около 534 лица, 4 сделки и се правят 56 проверки по компетентност.

Със заповеди на председателя на ДАНС са налагани **принудителни административни мерки** на лица, чиято дейност представлява заплаха за националната сигурност.

Във връзка с регламентираната със закон **съгласувателна дейност** през 2019 г. ДАНС е изготвила и изпратила **над 2 хил. становища** в рамките на своята компетентност.

През 2019 г. е осъществен **пълният спектър от предвидения институционален контрол върху дейността на ДАНС**, целящ гарантиране на законност и обективност при осъществяване на правомощията и оценка на ефективността от работата на Агенцията. Не са констатирани съществени проблеми, налагащи предприемане на действия от страна на ръководството.

В рамките на **парламентарния контрол** в ДАНС са получени общо 3 материала, по които в законовия срок са изготвени отговори по компетентност (справки, становища, писма) до комисии в 44-то Народно събрание и отделни народни представители. Парламентарен контрол е осъществяван и чрез участието на ръководството на ДАНС в заседания на Комисията за контрол над службите за сигурност, използването и прилагането на специалните разузнавателни средства и достъпа до данните по Закона за електронните съобщения (ККСИПСРСДДЗЕС), както и на други постоянни парламентарни комисии при 44-то Народно събрание. Съгласно предварително определения ред Агенцията е представяла доклади по конкретни теми и отговори по поставени въпроси. На ККСИПСРСДДЗЕС са предоставени данни за изпълнение на разпоредбите на ЗСРС и ЗЕС, оказвано е съдействие при извършването от Комисията проверки на основание чл. 261б от ЗЕС и чл. 34з от ЗСРС в структурни звена на Агенцията.

През 2019 г. от страна на **Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства** е осъществяван текущ контрол и наблюдение на процедурите по разрешаване, прилагане и използване на СРС, спазване на принципа на финансова обвързаност, съхраняването и унищожаването на информацията, получена чрез СРС, за защита на правата и свободите на гражданите срещу незаконосъобразното използване на СРС.

От страна на **съдебната власт** е осъществяван текущ контрол върху оперативно-издирвателната дейност на ДАНС, по отношение на законността при искането и прилагането на специални разузнавателни средства и при искане за предоставяне на данни по чл.250а от ЗЕС.

През 2019 г. във връзка с изпълнението на годишната си програма за одитна дейност Сметната палата на Република България е извършила финансов одит на Годишния финансов отчет на ДАНС за 2018 г.

Агенцията за държавна финансова инспекция също е извършила финансова инспекция на ДАНС във връзка с утвърдения си годишен план за 2019 г. Контролните институции **не са констатирали неправилни отчитания, незаконосъобразно извършени разходи, несъобразяване със законите и другите нормативни разпоредби и недостатъци във вътрешния контрол.**

Гражданският контрол включва възможността на гражданите да подават сигнали и предложения, касаещи дейността и законовата компетентност на ДАНС. През 2019 г. са постъпили общо **834 материали от граждани, организации, държавни органи** и други по реда на чл.6а от ЗДАНС. След извършен анализ съгласно чл.10, ал.2, предл.2 от Наредба рег. № I-3/2010 г., без движение са оставени **27 бр.** Останалите **807** материала са предоставени на съответните структурни звена на ДАНС или са препратени по компетентност до съответните държавни органи. В рамките на дейността по обработка на сигнали и предложения са **приети и изслушани 126 граждани** и представители на организации.

Агенцията е задължен субект по **Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ)** и в съответствие със законовите процедури обработва искания на граждани и предоставя отговори или откази. През 2019 г. са постъпили **4 заявления** от субекти на правото на достъп до обществена информация. След разглеждане на заявленията по едно от тях е даден пълен достъп, а по едно е постановен отказ. Две заявления са оставени без разглеждане поради неизпълнение условията на чл. 25, ал. 1, т. 1 от ЗДОИ.

Системата за **вътрешен контрол в Агенцията** представлява комплекс от мерки, предприемани по закон и в изпълнение разпореденията на ръководството, и насочени към гарантиране на законност и целесъобразност на действията, дисциплина и лоялност на служителите, ефективност на работните процеси с оглед постигане на поставените цели. В резултат на вътрешния контрол през 2019 г. са направени предложения за отстраняване на констатирани слабости по направления на дейност и за повишаване на общата ефективност на служебната дейност. Предприети са конкретни действия за превенция и недопускане на слабости и нарушения, а в отделни случаи при наличие на съответните законови основания са осъществени своевременно дисциплинарни и/или административно-наказателни мерки.

В изпълнение на **Стратегията за управление на риска в ДАНС** са изготвени Риск-регистър на ДАНС за 2018-2019 г. и Доклад за

състоянието на управлението на риска в ДАНС, ведно с предложения за оптимизиране на оперативните дейности и административните процеси.

ДАНС разглежда **човешките ресурси** като основния си капитал, инвестирането в който е от съществено значение за поддържане на способности за изпълнение на възложените законови функции. Дейностите по управление на човешките ресурси през 2019 г. са осъществявани в съответствие с изискванията на закона, утвърдените ценности, Етичния кодекс на служителите и други стратегически документи за организация и управление на процесите в Агенцията. ДАНС предоставя равни шансове на своите служители, като критерии за професионална реализация и кариерно развитие са личните качества, мотивацията за работа и постигнатите резултати. През 2019 г. **съотношението между мъже и жени се запазва в пропорция 66%:34%**, като двата пола са представени във всички видове дейност и на различни експертни и ръководни нива. За оценка на ефективността на работата на служителите се прилага утвърден системен и обективен подход, ориентиран към резултатите. С цел предотвратяване на рискове, обусловени от недостатъчна професионална подготовка, се организират обучения в различни формати, в т.ч. в сътрудничество с външни образователни институции.

ПРИОРИТЕТИ ЗА 2020 Г.

Определените приоритети за работа през 2020 г. са включени в Плана за управленската дейност на Държавна агенция „Национална сигурност“, изготвен и утвърден от министър-председателя на Република България съгласно чл.7, ал.2, т.3 от Закона за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност. Те са изведени чрез анализ на съвкупността от фактори, процеси, явления и субекти, оказващи влияние върху средата на сигурност по направленията на противодействие на Агенцията и прогнози за развитието и поведението на елементите ѝ, и **включват:**

1. Противодействие на международни терористични и екстремистки групи.
2. Противодействие на чужди специални служби и посегателства, свързани с противоконституционна дейност и/или създаващи опасност за суверенитета, териториалната цялост на държавата и единството на нацията.
3. Опазване на икономическата и финансова сигурност на държавата.
4. Защита на стратегически обекти и дейности; противодействие на деструктивни въздействия върху комуникационните и информационни системи.
5. Защита от миграционни процеси с рисков потенциал за националната сигурност.
6. Противодействие на посегателства срещу Националната система за защита на класифицираната информация.
7. Недопускане осъществяването на нерегламентирана международна търговия с оръжия и изделия или технологии с двойна употреба, както и производство, съхранение, разпространение и използване на оръжия за масово унищожение.
8. Противодействие на посегателства срещу Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, както и на военни контингенти зад граница.
9. Противодействие на посегателства срещу екологичната сигурност.
10. Осигуряване на криптографска сигурност на класифицираната информация в Република България и в дипломатическите

и консулските ѝ представителства и оперативен контрол на националния радиочестотен спектър.

Специфичен приоритет за 2020 г. е контраразузнавателното и информационното обезпечаване на процесите във финансовата система и противодействие на рисковете, свързани с изпиране на пари, с цел подпомагане изпълнението на препоръките към България в контекста на кандидатурата ѝ за присъединяване към Европейския банков съюз и Европейския валутен механизъм (ERM II).

Отчитайки възможностите за промяна в приоритетите и поява (в т.ч. инцидентна) на други рискове и заплахи, в Държавна агенция „Национална сигурност“ е създадена организация за непрекъснат мониторинг и оценка на средата на сигурност, както и за изпълнение по компетентност на политиките в сферата на сигурността.

27.03.2020 г.
гр. София

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ
„НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ“**

...../П/.....
**/ДИМИТЪР ГЕОРГИЕВ/
14.04.2020 г.**